

908

ROZPORZĄDZENIE PREZESA RADY MINISTRÓW

z dnia 20 czerwca 2002 r.

w sprawie „Zasad techniki prawodawczej”.

Na podstawie art. 14 ust. 4 pkt 1 ustawy z dnia 8 sierpnia 1996 r. o Radzie Ministrów (Dz. U. z 1999 r. Nr 82, poz. 929, z 2000 r. Nr 120, poz. 1268 oraz z 2001 r. Nr 102, poz. 1116 i Nr 154, poz. 1799 i 1800) zarządza się, co następuje:

§ 1. Ustala się „Zasady techniki prawodawczej”, stanowiące załącznik do rozporządzenia.

§ 2. Rozporządzenie wchodzi w życie z dniem 1 sierpnia 2002 r.

Prezes Rady Ministrów: *L. Miller*

Załącznik do rozporządzenia Prezesa Rady Ministrów z dnia 20 czerwca 2002 r. (poz. 908)

ZASADY TECHNIKI PRAWODAWCZEJ

DZIAŁ I

Projekt ustawy

Rozdział 1

Przepisy ogólne

§ 1. 1. Podjęcie decyzji o przygotowaniu projektu ustawy poprzedza się:

- 1) wyznaczeniem i opisaniem stanu stosunków społecznych w dziedzinie wymagającej interwencji organów władzy publicznej oraz wskazaniem pożądanego kierunku ich zmiany;
- 2) ustaleniem potencjalnych, prawnych i innych niż prawne, środków oddziaływania umożliwiających osiągnięcie zamierzonych celów;
- 3) określeniem przewidywanych skutków społecznych, gospodarczych, organizacyjnych, prawnych i finansowych każdego z rozważanych rozwiązań;
- 4) zasięgnięciem opinii podmiotów zainteresowanych rozstrzygnięciem sprawy;
- 5) dokonaniem wyboru sposobu interwencji organów władzy publicznej.

2. W przypadku podjęcia decyzji o przygotowaniu projektu ustawy, należy:

- 1) zapoznać się z dotychczasowym stanem prawnym, w tym z obowiązującymi ustawami, umowami międzynarodowymi, którymi Rzeczpospolita Polska jest związana, prawodawstwem organizacji i organów międzynarodowych, których Rzeczpospolita Polska jest członkiem, oraz prawem Unii Europejskiej, obowiązującym w regulowanej dziedzinie;
- 2) ustalić skutki dotychczasowych uregulowań prawnych obowiązujących w danej dziedzinie;
- 3) określić cele, jakie zamierza się osiągnąć przez wydanie nowej ustawy;

- 4) ustalić alternatywne rozwiązania prawne, które mogą skutecznie służyć osiągnięciu założonych celów;
- 5) sformułować prognozy podstawowych i ubocznych skutków rozważanych alternatywnych rozwiązań prawnych, w tym ich wpływ na system prawa;
- 6) określić skutki finansowe poszczególnych alternatywnych rozwiązań prawnych oraz ustalić źródła ich pokrycia;
- 7) dokonać wyboru optymalnego w danych warunkach rozwiązania prawnego.

§ 2. Ustawa powinna wyczerpująco regulować daną dziedzinę spraw, nie pozostawiając poza zakresem swego unormowania istotnych fragmentów tej dziedziny.

§ 3. 1. Ustawa powinna być tak skonstruowana, aby od przyjętych w niej zasad regulacji nie trzeba było wprowadzać licznych wyjątków.

2. W ustawie nie zamieszcza się przepisów, które regulowałyby sprawy wykraczające poza wyznaczony przez nią zakres przedmiotowy (stosunki, które reguluje) oraz podmiotowy (krąg podmiotów, do których się odnosi).

3. Ustawa nie może zmieniać lub uchylać przepisów regulujących sprawę, które nie należą do jej zakresu przedmiotowego lub podmiotowego albo się z nimi nie wiążą.

§ 4. 1. Ustawa nie może powtarzać przepisów zamieszczonych w innych ustawach.

2. W ustawie nie powtarza się również postanowień umów międzynarodowych ratyfikowanych przez Rzeczpospolitą Polską oraz dających się bezpośrednio stosować postanowień aktów normatywnych ustanowionych przez organizacje międzynarodowe lub organy międzynarodowe, którym Rzeczpospolita Polska przekazała kompetencje organów władzy państwowej w niektórych sprawach.

3. W ustawie można odsyłać do przepisów tej samej lub innej ustawy oraz do postanowień, o których mowa w ust. 2; nie odsyła się do przepisów innych aktów normatywnych.

4. W ustawie nie można zamieszczać przepisów nakazujących stosowanie innych aktów normatywnych, w tym umów i aktów, o których mowa w ust. 2.

§ 5. Przepisy ustawy redaguje się zwięźle i syntetycznie, unikając nadmiernej szczegółowości, a zarazem w sposób, w jaki opisuje się typowe sytuacje występujące w dziedzinie spraw regulowanych tą ustawą.

§ 6. Przepisy ustawy redaguje się tak, aby dokładnie i w sposób zrozumiały dla adresatów zawartych w nich norm wyrażały intencje prawodawcy.

§ 7. Zdania w ustawie redaguje się zgodnie z powszechnie przyjętymi regułami składni języka polskiego, unikając zdań wielokrotnie złożonych.

§ 8. 1. W ustawie należy postugiwać się poprawnymi wyrażeniami językowymi (określeniami) w ich podstawowym i powszechnie przyjętym znaczeniu.

2. W ustawie należy unikać postugiwania się:

- 1) określeniami specjalistycznymi (profesjonalizmami), jeżeli mają odpowiedniki w języku powszechnym;
- 2) określeniami lub zapożyczeniami obcojęzycznymi, chyba że nie mają dokładnego odpowiednika w języku polskim;
- 3) nowo tworzonymi pojęciami lub strukturami językowymi (neologizmami), chyba że w dotychczasowym słownictwie polskim brak jest odpowiedniego określenia.

§ 9. W ustawie należy postugiwać się określeniami, które zostały użyte w ustawie podstawowej dla danej dziedziny spraw, w szczególności w ustawie określonej jako „kodeks” lub „prawo”.

§ 10. Do oznaczenia jednakowych pojęć używa się jednakowych określeń, a różnych pojęć nie oznacza się tymi samymi określeniami.

§ 11. W ustawie nie zamieszcza się wypowiedzi, które nie służą wyrażaniu norm prawnych, a w szczególności apeli, postulatów, zaleceń, upomnień oraz uzasadnień formułowanych norm.

§ 12. Zasady sporządzania uzasadnienia projektu ustawy określają odrębne przepisy.

§ 13. Jednocześnie z projektem ustawy przygotowuje się projekty rozporządzeń o znaczeniu podstawowym dla jej funkcjonowania.

Rozdział 2

Budowa ustawy

§ 14. 1. Ustawa zawiera:

- 1) tytuł;
- 2) przepisy merytoryczne;
- 3) przepisy o wejściu ustawy w życie.

2. Ustawa zawiera także przepisy przejściowe lub dostosowujące oraz przepisy uchylające, jeżeli reguluje dziedzinę spraw uprzednio unormowaną przez inną ustawę.

3. Ustawa może zawierać przepisy wprowadzające zmiany w innych ustawach (przepisy zmieniające) oraz przepisy o wygaśnięciu jej mocy obowiązującej.

§ 15. Poszczególne elementy ustawy zamieszcza się w następującej kolejności:

- 1) tytuł;
- 2) przepisy merytoryczne ogólne i szczegółowe;
- 3) przepisy zmieniające;
- 4) przepisy przejściowe i dostosowujące;
- 5) przepisy uchylające, przepisy o wejściu ustawy w życie oraz przepisy o wygaśnięciu mocy obowiązującej ustawy (przepisy końcowe).

Rozdział 3

Tytuł ustawy

§ 16. W tytule ustawy w oddzielnych wierszach zamieszcza się:

- 1) oznaczenie rodzaju aktu;
- 2) datę ustawy;
- 3) ogólne określenie przedmiotu ustawy.

§ 17. Datę ustawy poprzedza się zwrotem „z dnia”, a następnie zamieszcza się wskazanie dnia zapisanego cyframi arabskimi, nazwę miesiąca określoną słownie oraz wskazanie roku zapisanego cyframi arabskimi ze znakiem „r.”, jako skrótem wyrazu „rok”.

§ 18. 1. Przedmiot ustawy określa się możliwie najzwięźle, jednakże w sposób adekwatnie informujący o jej treści.

2. Określając przedmiot ustawy, nie przytacza się tytułów innych ustaw, z wyjątkiem ustawy zmieniającej i ustawy wprowadzającej inną ustawę, w których podaje się odpowiednio tylko przedmiot ustawy zmienianej albo ustawy wprowadzanej.

§ 19. Określenie przedmiotu ustawy może być:

- 1) opisowe — rozpoczynające się od przyimka „o”, pisanego małą literą;
- 2) rzeczowe — rozpoczynające się od wyrazów „Kodeks”, „Prawo” albo „Ordynacja”, pisanych wielką literą, w przypadku gdy ustawa wyczerpująco reguluje obszerną dziedzinę spraw, albo rozpoczynające się od wyrazów „Przepisy wprowadzające...”, w przypadku gdy ustawa jest ustawą wprowadzającą.

Rozdział 4

Układ i postanowienia przepisów merytorycznych

§ 20. 1. W przepisach merytorycznych można wydzielić przepisy ogólne i przepisy szczegółowe.

2. Wydzielone przepisy ogólne oznacza się nazwą „Przepisy ogólne”; można je systematyzować w grupy tematyczne i oznaczać nazwami charakteryzującymi treść każdej z grup.

§ 21. 1. W przepisach ogólnych zamieszcza się:

- 1) określenie zakresu spraw regulowanych ustawą i podmiotów, których ona dotyczy, lub spraw i podmiotów wyłączonych spod jej regulacji;
- 2) objaśnienia użytych w ustawie określeń i skrótów.

2. W przepisach ogólnych zamieszcza się również inne, niż wskazane w ust. 1, postanowienia wspólne dla wszystkich albo dla większości przepisów merytorycznych zawartych w ustawie.

§ 22. 1. W przepisach ogólnych można zamieścić odesłanie do innej ustawy lub do postanowień, o których mowa w § 4 ust. 2, tylko wtedy, gdy uregulowania w nich zawarte uzupełniają lub odmiennie regulują sprawę normowane ustawą.

2. W odesłaniu, o którym mowa w ust. 1, jednoznacznie wskazuje się akt normatywny, do którego następuje odesłanie, oraz określa się zakres spraw, dla których następuje to odesłanie.

§ 23. 1. W przepisach szczegółowych nie reguluje się tych spraw, które zostały wyczerpująco unormowane w przepisach ogólnych.

2. Jeżeli określone elementy uściślające treść kilku przepisów szczegółowych powtarzają się w tych przepisach, wydziela się je w jeden wspólny przepis i zamieszcza się w przepisach ogólnych albo w bezpośrednim sąsiedztwie tych przepisów szczegółowych, w których te elementy występują.

3. Jeżeli od któregoś z elementów przepisu szczegółowego przewiduje się wyjątki lub któryś z elementów tego przepisu wymaga uściślenia, przepis formułujący wyjątki lub uściślenia zamieszcza się bezpośrednio po danym przepisie szczegółowym.

§ 24. 1. Przepisy szczegółowe zamieszcza się w następującej kolejności:

- 1) przepisy prawa materialnego;
- 2) przepisy o organach (przepisy ustrojowe);
- 3) przepisy o postępowaniu przed organami (przepisy proceduralne);
- 4) przepisy o odpowiedzialności karnej (przepisy karne).

2. Przepisy szczegółowe można systematyzować w grupy tematyczne i oznaczać je nazwami charakteryzującymi treść każdej z tych grup.

§ 25. 1. Przepis prawa materialnego powinien możliwie bezpośrednio i wyraźnie wskazywać kto, w jakich okolicznościach i jak powinien się zachować (przepis podstawowy).

2. Przepis podstawowy może wyjątkowo wskazywać tylko zachowanie nakazywane albo zakazywane jego adresatowi, jeżeli:

- 1) adresat lub okoliczności tego nakazu albo zakazu są wskazane w sposób niewątpliwy w innej ustawie;
- 2) celowe jest, aby określenie adresata lub okoliczności zamieścić w przepisach ogólnych tej samej ustawy;
- 3) powszechność zakresu adresatów lub okoliczności jest oczywista.

§ 26. W przepisach ustrojowych zamieszcza się przepisy o utworzeniu organów albo instytucji, ich zadaniach i kompetencjach, ich organizacji, sposobie ich obsadzania oraz o tym, jakim podmiotom podlegają lub jakie podmioty sprawują nad nimi nadzór.

§ 27. W przepisach proceduralnych określa się sposób postępowania przed organami albo instytucjami, strony i innych uczestników postępowania, ich prawa i obowiązki w postępowaniu oraz rodzaje rozstrzygnięć, które zapadają w postępowaniu, i tryb ich wzruszenia.

§ 28. Przepisy karne zamieszcza się tylko w przypadku, gdy naruszenie przepisów ustawy nie kwalifikuje się jako naruszenie przepisów Kodeksu karnego, Kodeksu karnego skarbowego lub Kodeksu wykroczeń, a czyn wymagający zagrożenia karą jest związany tylko z treścią tej ustawy.

§ 29. 1. Ustawa może zawierać załączniki; odesłania do załączników zamieszcza się w przepisach merytorycznych ustawy.

2. W załącznikach do ustawy zamieszcza się w szczególności wykazy, wykresy, wzory, tabele i opisy o charakterze specjalistycznym.

Rozdział 5

Układ i postanowienia przepisów przejściowych i dostosowujących

§ 30. 1. W przepisach przejściowych reguluje się wpływ nowej ustawy na stosunki powstałe pod działaniem ustawy albo ustaw dotychczasowych.

2. W przepisach przejściowych rozstrzyga się w szczególności:

- 1) sposób zakończenia postępowań będących w toku (wszczętych w czasie obowiązywania dotychczasowych przepisów i niezakończonych ostatecznie do dnia ich uchylecia), skuteczność dokonanych czynności procesowych oraz organy właściwe do zakończenia postępowania i terminy przekazania im spraw;
- 2) czy i w jakim zakresie utrzymuje się czasowo w mocy instytucje prawne zniesione przez nowe przepisy;
- 3) czy zachowuje się uprawnienia i obowiązki oraz kompetencje powstałe w czasie obowiązywania uchylanych albo wcześniej uchylonych przepisów oraz czy skuteczne są czynności dokonane w czasie obowiązywania tych przepisów; sprawy te reguluje się tylko w przypadku, gdy nie chce się zachować powstałych uprawnień, obowiązków lub kompetencji albo chce się je zmienić albo też gdy chce się uznać dokonane czynności za bezskuteczne;
- 4) czy i w jakim zakresie stosuje się nowe przepisy do uprawnień i obowiązków oraz do czynności, o których mowa w pkt 3;
- 5) czy i w jakim zakresie utrzymuje się w mocy przepisy wykonawcze wydane na podstawie dotychczasowych przepisów upoważniających.

§ 31. 1. Jeżeli w stosunku do spraw, o których mowa w § 30 ust. 2 pkt 1—3, zamierza się zachować cza-

sowo w mocy przepisy dotychczasowej ustawy, zaznacza się to wyraźnie w nowej ustawie, nadając przepisowi przejściowemu brzmienie: „W sprawach ..... stosuje się art. ... ustawy ..... (tytuł dotychczasowej ustawy)”.

2. W przepisach przejściowych, z wyłączeniem postanowień dotyczących przepisów karnych, można wskazać również termin, do którego będą obowiązywać, zachowane czasowo w mocy, przepisy dotychczasowej ustawy, co wyraża się zwrotem: „nie dłużej niż do dnia .....”.

§ 32. 1. Jeżeli uchyla się ustawę, na podstawie której wydano akt wykonawczy, albo uchyla się przepis ustawy upoważniający do wydania aktu wykonawczego, przyjmuje się, że taki akt wykonawczy traci moc obowiązującą odpowiednio z dniem wejścia w życie ustawy uchylającej albo z dniem wejścia w życie przepisu uchylającego upoważnienie do wydania tego aktu.

2. Jeżeli zmienia się treść przepisu upoważniającego do wydania aktu wykonawczego w ten sposób, że zmienia się rodzaj aktu wykonawczego albo zakres spraw przekazanych do uregulowania aktem wykonawczym lub wytyczne dotyczące treści tego aktu, przyjmuje się, że taki akt wykonawczy traci moc obowiązującą z dniem wejścia w życie ustawy zmieniającej treść przepisu upoważniającego.

3. Jeżeli zmiana treści przepisu upoważniającego polega na tym, że zmienia się organ upoważniony do wydania aktu wykonawczego, przyjmuje się, że taki akt zachowuje moc obowiązującą; w takim przypadku organem upoważnionym do zmiany lub uchylecia aktu wykonawczego wydanego na podstawie zmienionego przepisu upoważniającego jest organ wskazany w zmienionym upoważnieniu.

§ 33. 1. Jeżeli akt wykonawczy wydany na podstawie uchylanego albo zmienianego przepisu upoważniającego nie jest niezgodny z nową albo znowelizowaną ustawą, można go wyjątkowo zachować czasowo w mocy, nadając przepisowi przejściowemu brzmienie: „Dotychczasowe przepisy wykonawcze wydane na podstawie art. ... ustawy ..... (tytuł dotychczasowej ustawy) zachowują moc do czasu wydania nowych przepisów wykonawczych na podstawie art. ... ustawy.”.

2. Nie zachowuje się czasowo w mocy tylko niektórych przepisów aktu wykonawczego wydanego na podstawie uchylanego albo zmienianego przepisu upoważniającego.

3. Rozwiązanie, o którym mowa w ust. 1, stosuje się tylko w ustawie uchylającej albo ustawie zmieniającej ustawę, na podstawie której został wydany dotychczasowy akt wykonawczy. Rozwiązania tego nie stosuje się w kolejnych ustawach, które uchylają albo zmieniają ustawę uchylającą albo ustawę zmieniającą.

4. W ustawie pozostawiającej czasowo w mocy dotychczasowy akt wykonawczy można wyznaczyć organowi upoważnionemu termin, do którego ma on obowiązek wydać nowy akt wykonawczy.

§ 34. Nie nowelizuje się aktu wykonawczego zachowanego czasowo w mocy przez nową ustawę, chyba że ustawa ta wyraźnie przewiduje taką możliwość.

§ 35. 1. W przepisach dostosowujących reguluje się w szczególności:

- 1) sposób powołania po raz pierwszy organów lub instytucji tworzonych nową ustawą;
- 2) sposób przekształcenia organów lub instytucji utworzonych na podstawie dotychczasowej ustawy w organy lub instytucje tworzone przez nową ustawę;
- 3) sposób likwidacji organów lub instytucji znoszonych nową ustawą, zasady zagospodarowania ich mienia oraz uprawnienia i obowiązki ich dotychczasowych pracowników.

2. W przepisach dostosowujących można wyznaczyć termin dostosowania organów lub instytucji do nowej ustawy.

§ 36. Rozwiązania przewidziane w przepisach przejściowych i dostosowujących powinny być ukształtowane w sposób nieuciążliwy dla ich adresatów i pozostawiać im możliwość przystosowania się do przepisów nowej ustawy.

§ 37. W przepisach przejściowych i dostosowujących nie zamieszcza się przepisów regulujących sprawy inne, niż określone w niniejszym rozdziale.

Rozdział 6

Układ i postanowienia przepisów końcowych

§ 38. 1. Przepisy końcowe zamieszcza się w następującej kolejności:

- 1) przepisy uchylające;
- 2) przepisy o wejściu ustawy w życie;
- 3) w razie potrzeby — przepisy o wygaśnięciu mocy ustawy.

2. W przepisach końcowych nie zamieszcza się przepisów innych, niż wymienione w ust. 1.

§ 39. 1. W przepisie uchylającym wyczerpująco wymienia się ustawy lub poszczególne przepisy, które ustawa uchyla; nie poprzestaje się na domyślnym uchyleniu poprzedniej ustawy ani jej przepisów przez odmienne uregulowanie danej sprawy w nowej ustawie.

2. Jeżeli ustawa w sposób całkowity i wyłączny reguluje daną dziedzinę spraw, a wyczerpujące wymienienie przepisów ustaw dotychczas obowiązujących w danej dziedzinie napotyka znaczne trudności, można wyjątkowo w przepisie uchylającym posłużyć się zwrotem: „Tracą moc wszelkie dotychczasowe przepisy dotyczące spraw uregulowanych w ustawie; w szczególności tracą moc .....”.

3. W przypadku innym, niż wskazany w ust. 2, przepisowi uchylającemu nie nadaje się ogólnikowej treści, a w szczególności nie używa się zwrotu: „Tracą moc dotychczasowe przepisy sprzeczne z niniejszą ustawą”.

§ 40. 1. Przepisowi uchylającemu ustawę lub poszczególne jej przepisy nadaje się odpowiednio brzmienie: „Traci moc ustawa ..... (tytuł ustawy)” albo „W ustawie ..... (tytuł ustawy) uchyla się art. ...”.

2. Jeżeli uchyla się kilka ustaw, uchylane ustawy wymienia się w jednej jednostce redakcyjnej ustawy uchylającej, zamieszczając je w punktach, w kolejności, w jakiej uchylane ustawy zostały uchwalone.

§ 41. 1. Ustawę regulującą dotychczas daną dziedzinę spraw uchyla się w całości, bez pozostawiania w mocy poszczególnych jej jednostek systematycznych, zwłaszcza pojedynczych przepisów.

2. Jeżeli wyjątkowo zachowuje się moc obowiązującą niektórych przepisów uchylanej ustawy, wyraża się to zwrotem: „Traci moc ustawa ..... (tytuł ustawy), z wyjątkiem przepisów art. ... (wyczerpująco wymienia się przepisy, które pozostają w mocy)”.

3. W przypadku, o którym mowa w ust. 2, w razie uchylania przepisów, których moc obowiązująca została zachowana, uchyla się również przepis, który zachował moc obowiązującą tych przepisów, co wyraża się zwrotem:

„Uchyla się:

- 1) art. ... i art. ... ustawy ..... (tytuł uprzednio uchylonej ustawy, w której były zamieszczone uchylane przepisy), zachowane w mocy na podstawie art. ... ustawy ..... (tytuł ustawy, która zachowała moc obowiązującą uchylanych przepisów);
- 2) art. ... ustawy ..... (tytuł ustawy, która zachowała moc obowiązującą uchylanych przepisów), w części dotyczącej zachowania w mocy przepisów wymienionych w pkt 1.”.

§ 42. Jeżeli uchyla się tylko niektóre przepisy ustawy, w przepisie uchylającym jednoznacznie i wyczerpująco wymienia się wszystkie uchylane przepisy tej ustawy.

§ 43. W ustawie zamieszcza się przepis określający termin jej wejścia w życie, chyba że termin ten określają odrębne przepisy ustawy wprowadzającej.

§ 44. 1. Ustawa powinna wchodzić w życie w całości w jednym terminie. Nie różnicuje się terminów wejścia w życie poszczególnych przepisów ustawy.

2. Odstępstwo od rozwiązania, o którym mowa w ust. 1, może nastąpić tylko w przypadku przepisów zmieniających, uchylających, przejściowych i dostosowujących.

§ 45. 1. Przepisowi o wejściu w życie ustawy można nadać brzmienie:

- 1) „Ustawa wchodzi w życie po upływie 14 dni od dnia ogłoszenia”;
- 2) „Ustawa wchodzi w życie po upływie ..... (dni, tygodni, miesięcy, lat) od dnia ogłoszenia”;
- 3) „Ustawa wchodzi w życie pierwszego dnia miesiąca następującego po miesiącu ogłoszenia” albo „Ustawa wchodzi w życie ..... dnia ..... miesiąca następującego po miesiącu ogłoszenia”;
- 4) „Ustawa wchodzi w życie z dniem ... (dzień oznaczony kalendarzowo)”;
- 5) „Ustawa wchodzi w życie z dniem ogłoszenia”.

2. Liczbę dni, tygodni, miesięcy lub lat, o których mowa w ust. 1 pkt 1 i 2, zapisuje się cyfrą arabską albo

słownie. Określenie dnia i miesiąca, o których mowa w ust. 1 pkt 3, zapisuje się słownie.

§ 46. 1. Wejścia w życie ustawy nie uzależnia się od wystąpienia zdarzenia przyszłego.

2. Od wystąpienia zdarzenia przyszłego można uzależnić stosowanie ustawy albo jej poszczególnych przepisów. Jeżeli stosowanie całej ustawy ma być uzależnione od wystąpienia zdarzenia przyszłego, wyraża się to zwrotem: „Ustawa wchodzi w życie z dniem ..... (określenie zdarzenia)”, a jeżeli od wystąpienia zdarzenia przyszłego ma być uzależnione stosowanie tylko poszczególnych przepisów ustawy — zwrotem: „Ustawa wchodzi w życie z dniem ....., z tym że przepisy art. ... stosuje się od dnia ..... (określenie zdarzenia)”.

3. Rozwiązanie, o którym mowa w ust. 2, stosuje się tylko w przypadku, gdy termin wystąpienia zdarzenia przyszłego można ustalić w sposób niebudzący wątpliwości i zostanie on urzędowo podany do wiadomości publicznej.

§ 47. 1. W przypadku ustaw szczególnie obszernych lub zasadniczo zmieniających dotychczasowe ustawy, przepisy o wejściu w życie ustawy „głównej”, przepisy zmieniające, przepisy uchylające oraz przepisy przejściowe i dostosowujące można zamieścić w oddzielnej ustawie (ustawie wprowadzającej).

2. Ustawa wprowadzająca może odnosić się tylko do jednej ustawy „głównej”. Wyjątkowo, jeżeli ustawy „główne” regulują sprawy ściśle ze sobą związane, można jedną ustawę wprowadzającą odnieść do kilku ustaw „głównych”.

3. Rozwiązania, o którym mowa w ust. 1, nie stosuje się do ustaw zmieniających.

§ 48. Przepisy ustawy wprowadzającej zamieszcza się w następującej kolejności:

- 1) przepisy o wejściu w życie ustawy „głównej”;
- 2) przepisy zmieniające;
- 3) przepisy uchylające;
- 4) przepisy przejściowe i dostosowujące.

§ 49. Wyznaczany przez ustawę wprowadzającą termin wejścia w życie ustawy „głównej” ustala się na ten sam dzień co dzień wejścia w życie ustawy wprowadzającej.

§ 50. W przypadku uchylania ustawy „głównej”, w ustawie uchylającej nie zamieszcza się przepisu uchylającego ustawę wprowadzającą ustawę „główną”; przepis uchylający ustawę wprowadzającą zamieszcza się tylko w przypadku, gdy ustawa ta zawiera przepisy inne niż wymienione w § 48.

§ 51. 1. Przepisowi nadającemu moc wsteczną ustawie lub jej części nadaje się brzmienie: „Ustawa wchodzi w życie z dniem ..... i ma zastosowanie do zdarzeń (stanów rzeczy)....., które powstały przed dniem .....” albo „Ustawa wchodzi w życie z dniem ..... i ma zastosowanie również do zdarzeń (stanów rzeczy) ....., które powstały przed dniem .....”, albo też „Ustawa wchodzi w życie z dniem ....., z mocą od dnia .....”.

2. Przepisy ustawy inne niż te, którym przepisy końcowe nadały wsteczną moc obowiązującą, a posiadające moc wsteczną wynikającą z ich treści i odnoszące się do zdarzeń lub stanów rzeczy, które powstały przed dniem wejścia w życie ustawy, redaguje się w sposób jednoznacznie wskazujący te zdarzenia lub stany rzeczy.

§ 52. 1. Przepis określający termin wygaśnięcia mocy obowiązującej ustawy albo poszczególnych jej przepisów zamieszcza się tylko w przypadku, gdy ustawa albo jej poszczególne przepisy mają obowiązywać w ograniczonym czasie; wygaśnięcie mocy obowiązującej ustawy albo poszczególnych jej przepisów można uzależnić od wystąpienia zdarzenia przyszłego tylko w przypadku, gdy termin jego wystąpienia można ustalić w sposób niebudzący wątpliwości i zostanie on urzędowo podany do wiadomości publicznej.

2. Przepisowi, o którym mowa w ust. 1, nadaje się odpowiednio brzmienie: „Ustawa ..... (tytuł ustawy) obowiązuje do dnia ..... (termin wskazany kalendarzowo albo przez określenie zdarzenia przyszłego)” albo „Przepisy art. ... tracą moc z dniem ..... (termin wskazany kalendarzowo albo przez określenie zdarzenia przyszłego)”.

§ 53. Jeżeli przepisy przejściowe, dostosowujące i końcowe nie są liczne, można je zamieścić pod wspólną nazwą „Przepisy przejściowe i końcowe”.

Rozdział 7

Oznaczanie przepisów ustawy i ich systematyzacja

§ 54. Podstawową jednostką redakcyjną ustawy jest artykuł.

§ 55. 1. Każdą samodzielną myśl ujmuje się w odrębny artykuł.

2. Artykuł powinien być w miarę możliwości jednozdaniowy.

3. Jeżeli samodzielną myśl wyraża zespół zdań, dokonuje się podziału artykułu na ustępy. W ustawie określonej jako „kodeks” ustępy oznacza się paragrafami (§).

4. Podział artykułu na ustępy wprowadza się także w przypadku, gdy między zdaniami wyrażającymi samodzielne myśli występują powiązania treściowe, ale treść żadnego z nich nie jest na tyle istotna, aby wydzielić ją w odrębny artykuł.

§ 56. 1. W obrębie artykułu (ustępu) zawierającego wyliczenie wyróżnia się dwie części: wprowadzenie do wyliczenia oraz punkty. Wyliczenie może kończyć się częścią wspólną, odnoszącą się do wszystkich punktów.

2. W obrębie punktów można dokonać dalszego wyliczenia, wprowadzając litery.

3. W obrębie liter można dokonać kolejnego wyliczenia, wprowadzając tiret.

§ 57. 1. Artykuł oznacza się skrótem „art.” i cyfrą arabską z kropką, z zachowaniem ciągłości numeracji artykułów w obrębie całej ustawy, a przy powoływaniu — skrótem „art.” bez względu na liczbę i przypadek

oraz cyfrą arabską bez kropki; w ustawie wprowadzającej ustawę określaną jako „kodeks” numer artykułu można oznaczyć cyfrą rzymską.

2. Ustęp oznacza się cyfrą arabską z kropką bez nawiasu, z zachowaniem ciągłości numeracji w obrębie danego artykułu, a przy powoływaniu — skrótem „ust.” bez względu na liczbę i przypadek oraz cyfrą arabską bez kropki.

3. Punkt oznacza się cyfrą arabską z nawiasem z prawej strony, z zachowaniem ciągłości numeracji w obrębie danego artykułu albo ustępu, a przy powoływaniu — skrótem „pkt” bez względu na liczbę i przypadek oraz cyfrą arabską bez nawiasu. Każdy punkt kończy się średnikiem, a ostatni kropką, chyba że wyliczenie kończy się częścią wspólną odnoszącą się do wszystkich punktów. W takim przypadku kropkę stawia się po części wspólnej.

4. Wyliczenie w obrębie punktów (tzw. litery) oznacza się małymi literami alfabetu łacińskiego, z wyłączeniem liter właściwych tylko językowi polskiemu (ą, ć, ę, ł, ń, ó, ś, ź, ż), z nawiasem z prawej strony, z zachowaniem ciągłości alfabetycznej w obrębie punktu, a przy powoływaniu — skrótem „lit.” bez względu na liczbę i przypadek oraz literą alfabetu łacińskiego bez nawiasu. Każdą literę kończy się przecinkiem, a ostatnią średnikiem albo kropką, chyba że wyliczenie kończy się częścią wspólną odnoszącą się do wszystkich liter. W takim przypadku średnik albo kropkę stawia się po części wspólnej.

5. W przypadku, o którym mowa w ust. 4, gdy zabraknie liter, stosuje się oznaczenie najpierw dwuliterowe, a następnie wieloliterowe, dopisując do ostatniej litery alfabetu łacińskiego najpierw pierwszą, a następnie kolejne litery tego alfabetu [a), b) ..... z), za), zb) ..... zz), zza), zzb) .....].

6. Każde tیرهt kończy się przecinkiem, a ostatnie przecinkiem, średnikiem albo kropką, chyba że wyliczenie kończy się częścią wspólną odnoszącą się do wszystkich tیرهt. W takim przypadku przecinek, średnik albo kropkę stawia się po części wspólnej. Przy powoływaniu tیرهt oznacza się wyrazem „tیرهt” i wyrażonym słownie numerem porządkowym tego tیرهt.

§ 58. 1. Każdą jednostkę redakcyjną zapisuje się od nowego wiersza i poprzedza jej oznaczeniem umieszczonym w tym samym wierszu.

2. Artykuły i ustępy rozpoczynają się od akapitu.

3. Punkty, litery i tیرهt rozpoczynają się na wysokości początku wprowadzenia do wyliczenia.

§ 59. 1. Przepisy artykułu podzielonego na ustępy, punkty, litery i tیرهt powołuje się w następującej kolejności: „art. ... ust. ... pkt ... lit. ... tیرهt ...”, bez przecinków po kolejnych jednostkach redakcyjnych.

2. W przypadku gdy jednostka redakcyjna składa się z kilku zdań, a zamierza się powołać tylko jedno z nich, wyraża się to zwrotem: „art. ... ust. ... zdanie (numer porządkowy zdania)”.

§ 60. 1. W celu systematyzacji przepisów ustawy artykuły można grupować w jednostki systematyzacyjne wyższego stopnia.

2. Artykuły grupuje się w rozdziały, rozdziały grupuje się w działy, a działy łączy się w tytuły.

3. W ustawie określonej jako „kodeks” tytuły można grupować w księgi, a księgi łączyć w części. W ustawie takiej wyjątkowo można wprowadzić dodatkowo oddziały jako jednostki systematyzacyjne niższego stopnia niż rozdział.

§ 61. Jednostki systematyzacyjne wyższego stopnia stosuje się tylko w przypadku, gdy co najmniej w stosunku do jednej z nich zastosowano uprzednio odpowiednie jednostki systematyzacyjne niższego stopnia.

§ 62. 1. Rozdziały (oddziały) numeruje się cyframi arabskimi, a jednostki systematyzacyjne wyższego stopnia — cyframi rzymskimi.

2. Nazwa jednostki systematyzacyjnej wyższego stopnia składa się z wyrazu „część”, „księga”, „tytuł”, „dział”, „rozdział” „oddział” z odpowiednią cyfrą porządkową oraz ze związku określenia treści lub zakresu regulowanych spraw, rozpoczętego wielką literą, zapisanego od nowego wiersza.

Rozdział 8

Przepisy upoważniające

§ 63. W przepisach upoważniających do wydania rozporządzenia wskazuje się:

- 1) organ właściwy do wydania rozporządzenia;
- 2) rodzaj aktu;
- 3) zakres spraw przekazywanych do uregulowania w rozporządzeniu;
- 4) wytyczne dotyczące treści rozporządzenia.

§ 64. 1. Organ właściwy do wydania rozporządzenia określa się pełną nazwą tego organu, zgodną z aktem o jego utworzeniu.

2. Jeżeli rozporządzenie ma wydać minister, wskazuje się go jako ministra właściwego do spraw określonych nazwą działu administracji rządowej, którym kieruje, ustaloną w art. 5 ustawy z dnia 4 września 1997 r. o działach administracji rządowej (Dz. U. z 1999 r. Nr 82, poz. 928, z 2000 r. Nr 12, poz. 136, Nr 43, poz. 489, Nr 48, poz. 550, Nr 62, poz. 718, Nr 70, poz. 816, Nr 73, poz. 852, Nr 109, poz. 1158 i Nr 122, poz. 1314 i 1321, z 2001 r. Nr 3, poz. 18, Nr 5, poz. 43 i 44, Nr 42, poz. 475, Nr 63, poz. 634, Nr 73, poz. 761, Nr 76, poz. 811, Nr 87, poz. 954, Nr 102, poz. 1116, Nr 113, poz. 1207, Nr 115, poz. 1229, Nr 123, poz. 1353, Nr 125, poz. 1371, Nr 126, poz. 1382, Nr 129, poz. 1441, Nr 130, poz. 1450 i Nr 154, poz. 1800 oraz z 2002 r. Nr 25, poz. 253, Nr 41, poz. 365, Nr 71, poz. 655, Nr 74, poz. 676), z wyjątkiem Ministra Obrony Narodowej i Ministra Sprawiedliwości, których wskazuje się ich nazwami własnymi.

§ 65. Zakres spraw przekazywanych do uregulowania w rozporządzeniu określa się w sposób precyzyjny. Określenie tych spraw nie może być ogólne, w szczególności przez posłużenie się zwrotem: „..... określi szczegółowe zasady .....”.

§ 66. 1. Wytyczne dotyczące treści rozporządzenia są wskazówkami wyznaczającymi treść rozporządzenia lub sposób ukształtowania jego treści. W wytycznych można wskazać w szczególności:

- 1) rozstrzygnięcia, których nie wolno przewidzieć w rozporządzeniu;
- 2) granice, w jakich muszą zmieścić się rozstrzygnięcia rozporządzenia;
- 3) wymagania, jakim mają odpowiadać rozwiązania przyjęte w rozporządzeniu;
- 4) cele, jakie mają zostać osiągnięte przez rozporządzenie;
- 5) okoliczności, jakie należy uwzględnić, tworząc rozporządzenie.

2. Stopień szczegółowości wytycznych powinien być dostosowany do rodzaju spraw przekazywanych do uregulowania w rozporządzeniu; wytyczne powinny być bardziej szczegółowe, gdy przekazywane sprawy dotyczą sytuacji prawnej obywateli.

§ 67. 1. Przepis upoważniający formułuje się w jednym artykule tak, aby można było powołać go jako podstawę prawną wydania rozporządzenia.

2. Artykuł, o którym mowa w ust. 1, można dzielić na jednostki redakcyjne niższego stopnia, w szczególności wytyczne mogą być wyrażone w oddzielnych ustępach tego artykułu albo jako jego drugie zdanie.

§ 68. 1. Upoważnieniu do wydania rozporządzenia można nadać charakter obligatoryjny albo fakultatywny.

2. Jeżeli do funkcjonowania ustawy jest niezbędne wydanie rozporządzenia, upoważnieniu nadaje się charakter obligatoryjny. Jeżeli rozstrzygnięcie co do tego, czy i kiedy wydać rozporządzenie, pozostawia się organowi upoważnianemu, upoważnieniu nadaje się charakter fakultatywny.

3. Przepisowi upoważniającemu do wydania rozporządzenia nadaje się brzmienie:

- 1) jeżeli przepis ma upoważniać do wydania rozporządzenia, a zarazem wyznaczać upoważnianemu organowi obowiązek jego wydania: „..... (nazwa organu) określi, w drodze rozporządzenia, ...” (upoważnienie obligatoryjne);
- 2) jeżeli przepis ma upoważniać do wydania rozporządzenia, a zarazem zapewniać swobodę korzystania z tego upoważnienia: „..... (nazwa organu) może określić, w drodze rozporządzenia, ...” (upoważnienie fakultatywne).

§ 69. Wydanie rozporządzenia można uzależnić od zaistnienia określonego warunku, wskazując ten warunek w przepisie upoważniającym zwrotem: „W razie wystąpienia .....” (określenie warunku), ...” (nazwa organu) określi, w drodze rozporządzenia, ...” albo „Jeżeli nastąpi .....” (określenie warunku), ...” (nazwa organu) może określić, w drodze rozporządzenia, ...”.

§ 70. Nie przekazuje się do uregulowania w rozporządzeniu spraw niewyjaśnionych lub nasuwających trudności przy opracowywaniu ustawy.

§ 71. W przepisie upoważniającym nie zamieszcza się upoważnienia do wydania rozporządzenia w stosunku do kilku ustaw.

§ 72. W przepisie upoważniającym do wydania uchwały albo zarządzenia wskazuje się:

- 1) organ właściwy do wydania aktu normatywnego;
- 2) rodzaj aktu normatywnego;

3) ogólnie zakres spraw, które w akcie normatywnym muszą albo mogą zostać uregulowane.

§ 73. 1. W przepisie upoważniającym do współuczestniczenia w wydaniu rozporządzenia, uchwały albo zarządzenia wskazuje się:

- 1) podmiot upoważniany do współuczestniczenia;
- 2) formę współuczestniczenia.

2. Upoważnienie do współuczestniczenia w wydaniu aktu normatywnego nie zwalnia z obowiązku uzgodnienia projektu tego aktu lub zasięgnięcia o nim opinii na zasadach określonych w odrębnych przepisach.

3. Podmiot upoważniany do współuczestniczenia w wydaniu aktu normatywnego określa się w sposób wskazany w § 64.

§ 74. Przepisowi upoważniającemu do współuczestniczenia w wydaniu rozporządzenia, uchwały albo zarządzenia nadaje się brzmienie:

- 1) jeżeli współuczestniczenie ma polegać na wspólnym wydaniu aktu normatywnego przez upoważnione organy: „Minister (inny organ) ..... oraz minister (inny organ) ..... określą .....” lub „Minister (inny organ) ..... oraz minister (inny organ) ..... mogą określić .....”;
- 2) jeżeli współuczestniczenie ma polegać na osiągnięciu porozumienia w sprawie treści aktu normatywnego, a następstwem braku porozumienia ma być to, że akt nie dochodzi do skutku: „Minister (inny organ) ..... w porozumieniu z ministrem (innym organem) ..... określi .....”;
- 3) jeżeli współuczestniczenie ma polegać na czynnym wyrażeniu uprzedniej zgody na wydanie aktu normatywnego, a następstwem niewyrażenia zgody ma być to, że akt nie dochodzi do skutku: „Minister (inny organ) ....., za zgodą (nazwa organu)....., określi .....”;
- 4) jeżeli współuczestniczenie ma polegać na czynnym wyrażeniu następczej zgody na wydany akt normatywny, a następstwem niewyrażenia zgody ma być to, że akt nie nabiera mocy obowiązującej: „Minister (inny organ) ....., po zatwierdzeniu przez (nazwa organu) ....., określi .....”;
- 5) jeżeli współuczestniczenie ma polegać jedynie na samym wyrażeniu opinii o projekcie aktu normatywnego, a następstwem niezasięgnięcia opinii ma być to, że akt nie dochodzi do skutku: „Minister (inny organ) ....., po zasięgnięciu opinii (nazwa organu) ....., określi .....”;
- 6) jeżeli współuczestniczenie ma polegać na zainicjowaniu aktu normatywnego przez inny organ, a następstwem braku inicjatywy jest niemożność wydania aktu przez organ upoważniony do jego wydania: „Minister (inny organ) ....., na wniosek (nazwa organu) ....., określi .....”.

Rozdział 9

Przepisy karne

§ 75. 1. W przepisie karnym znamiona czynu zabronionego określa się w sposób wyczerpujący, bez odsy-

łania do nakazów albo zakazów zawartych w pozostałych przepisach tej samej ustawy lub w przepisach innych ustaw, w tym ustaw określanych jako „kodeks”, albo w postanowieniach umów międzynarodowych ratyfikowanych za zgodą wyrażoną w ustawie.

2. Odesłanie, o którym mowa w ust. 1, stosuje się tylko w przypadku, gdy bezprawność czynu polega na naruszeniu nakazów albo zakazów wyraźnie sformułowanych w innych przepisach tej samej ustawy albo postanowieniach umów międzynarodowych ratyfikowanych za zgodą wyrażoną w ustawie. W takim przypadku w przepisie karnym można odesłać do określonego przepisu tej samej ustawy albo do postanowienia oznaczonej umowy międzynarodowej, używając zwrotu: „Kto wbrew przepisom art. ... (postanowieniom art. ... umowy .....)”.

3. Odesłanie, o którym mowa w ust. 1, stosuje się także w przypadku, gdy przepis karny przewiduje inną niż sprawstwo formę popełnienia czynu zabronionego albo przewiduje okoliczności wyłączające, łagodzące lub zaostrzające odpowiedzialność karną, co wyraża się zwrotem: „Kto czyni przygotowania do przestępstwa określonego w art. ...” albo „Nie popełnia przestępstwa określonego w art. ..., kto .....” albo „Nie podlega karze za przestępstwo określone w art. ..., kto .....”.

§ 76. W przepisie karnym, przy opisywaniu znamion czynu zabronionego, nie używa się określeń „bezwrotnie”, „świadomie” i im podobnych.

§ 77. 1. W przepisie karnym opisującym znamiona przestępstwa nie określa się, że może być ono popełnione tylko umyślnie. Jeżeli występki może być popełniony również nieumyślnie, zapisuje się to jako odrębną jednostkę redakcyjną w brzmieniu: „Jeżeli sprawca działa nieumyślnie .....” albo „Kto, chociażby nieumyślnie .....”.

2. W przepisie karnym opisującym znamiona wykroczenia nie określa się, że może być ono popełnione zarówno umyślnie, jak i nieumyślnie. Jeżeli wykroczenie może być popełnione tylko umyślnie, zapisuje się to jako odrębną jednostkę redakcyjną w brzmieniu: „Jeżeli sprawca czynu określonego w art. ... działa umyślnie ....” albo „Kto umyślnie .....”.

§ 78. 1. W przepisie karnym sankcję karną grożącą za popełnienie czynu zabronionego określa się bez odsyłania do innych przepisów karnych.

2. Odesłanie, o którym mowa w ust. 1, stosuje się tylko w przepisach bezpośrednio po sobie następujących, przy użyciu w drugim przepisie zwrotu: „Tej samej karze podlega, kto .....”.

§ 79. 1. Przepisowi wyznaczającemu sankcję karną, dopuszczającemu alternatywnie kilka rodzajów kar, nadaje się brzmienie:

- 1) „..... podlega karze ..... albo karze .....” (jeśli dopuszcza się tylko jedną z wymienionych kar);
- 2) „..... podlega karze ..... albo karze ..... albo obu tym karom łącznie” (jeśli dopuszcza się nawet obie z wymienionych kar).

2. Przepisowi wyznaczającemu sankcję karną, dopuszczającemu kumulatywnie kilka rodzajów kar, nadaje się brzmienie:

1) „..... podlega karze ..... i karze .....” (jeśli kumulatywność jest obligatoryjna);

2) „..... podlega karze ..... , obok kary .... można wymierzyć karę ...” (jeśli kumulatywność jest fakultatywna).

3. W przepisie karnym określa się środki karne, które mają być orzeczone w razie popełnienia czynu zabronionego:

1) jeżeli czyn ten jest przestępstwem — tylko w przypadku, gdy obligatoryjne albo fakultatywne orzeczenie danego środka karnego nie wynika z przepisów części ogólnej Kodeksu karnego albo gdy zamiarem prawodawcy jest wyłączenie jego stosowania i odmienne uregulowanie określonego przypadku;

2) jeżeli czyn ten jest wykroczeniem — zawsze w przypadku, gdy zamiarem prawodawcy jest, by określony środek karny był orzekany, przy czym w przepisie karnym należy wskazać, czy orzeczenie to jest obligatoryjne, czy fakultatywne; w przypadku obowiązku naprawienia szkody określa się nadto sposób jej naprawienia.

4. W przepisie karnym nie używa się zwrotów: „o ile dany czyn nie podlega karze w myśl innych przepisów” albo „o ile dany czyn nie stanowi innego przestępstwa zagrożonego surowszą karą” i im podobnych.

§ 80. 1. W przepisie karnym określa się okoliczności wyłączające, łagodzące albo zaostrzające odpowiedzialność karną tylko wtedy, gdy od ich zaistnienia zależy się to, że dana osoba odpowiednio nie ponosi odpowiedzialności karnej, ponosi odpowiedzialność łagodniejszą albo odpowiedzialność surowszą.

2. Okoliczności łagodzące albo zaostrzające odpowiedzialność karną można wyjątkowo wskazać, postępując się określeniami ocennymi, takimi jak „przypadek mniejszej wagi”, „waga czynu” lub im podobnymi.

§ 81. Jeżeli na podstawie sankcji karnej określonej w przepisie karnym nie da się ustalić, czy dany czyn zabroniony jest przestępstwem czy wykroczeniem, na końcu przepisów karnych zamieszcza się przepis określający tryb orzekania w sprawach o ten czyn i nadaje mu się brzmienie: „Orzekanie w sprawach o czyny, o których mowa w art. ..., następuje w trybie przepisów Kodeksu postępowania .....”.

DZIAŁ II

Zmiana (nowelizacja) ustawy

§ 82. Zmiana (nowelizacja) ustawy polega na uchyleniu niektórych jej przepisów, zastąpieniu niektórych jej przepisów przepisami o innej treści lub brzmieniu albo na dodaniu do niej nowych przepisów.

§ 83. Przepisy ustawy zmienia się:

- 1) odrębną ustawą zmieniającą;
- 2) przepisem zmieniającym zamieszczonym w innej ustawie.

§ 84. Jeżeli zmiany wprowadzane w ustawie miałyby być liczne albo miałyby naruszać konstrukcję lub spójność ustawy albo gdy ustawa była już poprzednio

wielokrotnie nowelizowana, opracowuje się projekt nowej ustawy.

§ 85. 1. Przepisy ustawy zmienia się przepisem wyraźnie wskazującym dokonywane zmiany.

2. Pierwszemu artykułowi ustawy zmieniającej albo przepisowi zmieniającemu zamieszczanemu w innej ustawie nadaje się brzmienie: „W ustawie ..... (tytuł ustawy) wprowadza się następujące zmiany: .....”.

3. Jeżeli uchyla się tylko jeden przepis ustawy, przepisowi uchylającemu nadaje się brzmienie: „W ustawie ..... (tytuł ustawy) uchyla się art. ...”.

4. Jeżeli zmienia się treść lub brzmienie tylko jednego przepisu ustawy, przepisowi zmieniającemu nadaje się brzmienie: „W ustawie ..... (tytuł ustawy) art. ... otrzymuje brzmienie: .....”.

§ 86. Zmiana ustawy nie może polegać na tym, że dawny przepis zastępuje się nowym, nie wskazując jednocześnie dokonywania tej zmiany (nowelizacja rozumiana).

§ 87. 1. Zmieniany przepis ustawy przytacza się w pełnym nowym brzmieniu, choćby zastępowano w nim, dodawano albo eliminowano tylko jeden wyraz.

2. Jeżeli artykuły ustawy są podzielone na jednostki redakcyjne niższego stopnia, a zmianę wprowadza się tylko w którejś z tych jednostek, można poprzestać na przytoczeniu pełnego nowego brzmienia tylko tej zmienianej jednostki redakcyjnej.

§ 88. Jeżeli dane określenie, występujące w wielu przepisach zmienianej ustawy, zastępuje się w każdym z nich innym określeniem, zmiany tej dokonuje się, zamieszczając w ustawie zmieniającej przepis w brzmieniu: „Użyte w art. ... (albo użyte w ustawie), w różnej liczbie i przypadku, wyrazy „ ..... ” zastępuje się użytymi w odpowiedniej liczbie i przypadku wyrazami „ ..... ”.

§ 89. 1. Jeżeli do tekstu ustawy dodaje się nowe artykuły, zachowuje się dotychczasową numerację, dodając do numeru nowego artykułu małą literę alfabetu łacińskiego, z wyłączeniem liter właściwych tylko językowi polskiemu, z zachowaniem ciągłości alfabetycznej, co wyraża się zwrotem: „Po art. X dodaje się art. Xa w brzmieniu .....”.

2. Zasadę wyrażoną w ust. 1 stosuje się odpowiednio, gdy w obrębie artykułu dodaje się nowy ustęp, w obrębie ustępu nowy punkt albo w obrębie punktu nową literę, co wyraża się zwrotem: „w art. ... po ust. X (pkt X, lit. X) dodaje się ust. Xa (pkt Xa, lit. Xa) w brzmieniu: .....”; jednakże gdy kolejną jednostkę redakcyjną niższego stopnia dodaje się na końcu artykułu, ustępu, punktu albo litery, oznacza się ją odpowiednio kolejną cyfrą arabską lub literą alfabetu łacińskiego, co wyraża się zwrotem: „w art. ... w ust. ... dodaje się pkt ... (lit. ...) ... w brzmieniu: „.....”, przy czym przed oznaczeniem każdej kolejnej jednostki redakcyjnej pisze się przyimek „w”.

3. W przypadku, o którym mowa w ust. 2, w razie wyczerpania się liter, dodawane artykuły lub jednostki redakcyjne niższego stopnia oznaczają się najpierw dwu-

literowo, a następnie wieloliterowo, dopisując do oznaczenia wynikającego z ust. 2 najpierw pierwszą, a następnie kolejne litery alfabetu łacińskiego (Xa ..... Xz, ... Xza ..... Xzz, Xzza ..... Xzzz).

§ 90. Zmienia się zawsze pierwotny tekst ustawy, a jeżeli wprowadzono do niego zmiany — tekst zmieniony. Jeżeli ogłoszono tekst jednolity ustawy, zmienia się ten tekst, a w przypadku gdy wprowadzono zmiany do tekstu jednolitego — zmieniony tekst jednolity.

§ 91. 1. Nie nowelizuje się przepisów zmieniających inną ustawę.

2. Jeżeli jest to konieczne dla wyeliminowania rażącego błędu w przepisach zmieniających ogłoszonej ustawy, można wyjątkowo znowelizować te przepisy w okresie ich *vacatio legis*.

3. Nowelizację przepisów zmieniających, o której mowa w ust. 2, wprowadza się w życie najpóźniej w dniu wejścia w życie ustawy zmienianej.

§ 92. 1. Jedną ustawą zmieniającą obejmuje się tylko jedną ustawę.

2. Odstępianie od zasady wyrażonej w ust. 1 jest dopuszczalne tylko w przypadku, gdy między zmienianymi ustawami występują niewątpliwe związki tematyczne lub do zrealizowania zamysłu prawodawcy jest niezbędne jednoczesne dokonanie zmian w kilku ustawach.

§ 93. 1. Ustawa zmieniająca może zawierać jedynie przepisy uchylające, przepisy zastępujące lub przepisy uzupełniające przepisy ustawy zmienianej, a w razie potrzeby — także przepisy przejściowe i dostosowujące, konieczne ze względu na dokonywaną nowelizację.

2. W ustawie zmieniającej nie zamieszcza się przepisów regulujących sprawy nieobjęte zakresem unormowania ustawy zmienianej.

3. W szczególnie uzasadnionych przypadkach, jeżeli jest to konieczne dla uniknięcia luki w prawie, w ustawie zmieniającej można wyjątkowo zamieścić przepisy, które regulują sprawy wykraczające poza zakres unormowania ustawy zmienianej.

4. Jeżeli w ustawie zmieniającej zamieszczono przepisy przejściowe i dostosowujące albo wyjątkowo zamieszczono przepisy inne niż uchylające, zastępujące lub uzupełniające ustawę zmienianą, nie wystarczy poprzestać na uchyleniu ustawy znowelizowanej, ale uchyla się także ustawę, która ją znowelizowała.

§ 94. 1. Zmiany dokonywane ustawą zmieniającą ujmują się w jeden artykuł tej ustawy.

2. Każdy nowelizowany artykuł ujmuje się w oddzielny punkt. Jeżeli w jednym artykule wprowadza się zmiany w jego jednostkach redakcyjnych niższego stopnia, każdą z tych zmian oznacza się odrębną literą.

§ 95. Jeżeli w jednej ustawie zmieniającej zmienia się kilka ustaw, zmianę każdej z tych ustaw ujmuje się w odrębny artykuł.

§ 96. 1. Tytuł ustawy zmieniającej formułuje się zgodnie z zasadami wyrażonymi w § 16 — 18, z tym że

przedmiot ustawy określa się przez użycie zwrotu: „ustawa o zmianie ustawy ..... (tytuł ustawy)” albo „ustawa zmieniająca ustawę ..... (tytuł ustawy)”, a jeżeli zmienia się jednocześnie kilka ustaw — „ustawa o zmianie ustawy ..... (tytuł ustawy)”, wymieniając tytuł każdej zmienianej ustawy.

2. Jeżeli jedną ustawą zmienia się wiele ustaw i wymienienie w tytule ustawy nowelizującej tytułów wszystkich zmienianych ustaw powodowałoby, że tytuł ustawy nowelizującej byłby rażąco długi, można wyjątkowo sformułować go przy użyciu zwrotu: „ustawa o zmianie ustaw .....” i ogólnie podać ich wspólny przedmiot albo „ustawa o zmianie ustawy ..... (tytuł ustawy) oraz niektórych innych ustaw”, wymieniając tylko tytuł podstawowej ustawy nowelizowanej.

3. W tytule ustawy zmieniającej nie podaje się daty ustawy nowelizowanej oraz oznaczenia dzienników urzędowych, w których została ogłoszona ta ustawa i jej zmiany albo ostatni tekst jednolity i jego zmiany.

4. W przypadku, o którym mowa w ust. 2, w odnośniku do tytułu ustawy zmieniającej podaje się tytuły wszystkich zmienianych ustaw oraz oznaczenia dzienników urzędowych, w których zostały ogłoszone te ustawy i ich zmiany albo ostatnie teksty jednolite i ich zmiany.

§ 97. 1. Jeżeli ustawa zawiera kilka przepisów zmieniających, wydziela się je we wspólny rozdział zatytułowany „Zmiany w przepisach obowiązujących” i zamieszcza się bezpośrednio przed przepisami przejściowymi i końcowymi.

2. Jeżeli ustawa zawiera jeden przepis zmieniający, zamieszcza się go bezpośrednio przed przepisami przejściowymi i końcowymi w rozdziale zatytułowanym „Zmiany w przepisach obowiązujących, przepisy przejściowe i końcowe”.

DZIAŁ III

Tekst jednolity

§ 98. 1. Jeżeli ustawa ma wyznaczyć termin ogłoszenia tekstu jednolitego, przepis wyznaczający ten termin zamieszcza się w ustawie zmieniającej ustawę, której tekst jednolity ma być ogłoszony, albo w ustawie wprowadzającej tę ustawę (w Przepisach wprowadzających ustawę .....).

2. Przepisowi wyznaczającemu termin ogłoszenia tekstu jednolitego nadaje się brzmienie: „Ogłoszenie tekstu jednolitego ustawy ..... (tytuł ustawy) nastąpi w terminie ..... miesięcy (dni) od dnia ogłoszenia niniejszej ustawy”.

3. W przepisie, o którym mowa w ust. 2, nie podaje się oznaczenia dzienników urzędowych, w których została ogłoszona ustawa, której tekst jednolity ma być ogłoszony, ani oznaczenia dzienników urzędowych, w których zostały ogłoszone zmiany tej ustawy albo jej ostatni tekst jednolity i jego zmiany.

§ 99. W przypadku wyznaczenia terminu ogłoszenia tekstu jednolitego, tekst ten sporządza się według stanu prawnego obowiązującego w dniu wejścia w życie

ustawy, w której został wyznaczony termin ogłoszenia tego tekstu. W tekście jednolitym można uwzględnić również zmiany wprowadzone po dniu wejścia w życie ustawy, w której został wyznaczony termin ogłoszenia tego tekstu.

§ 100. Jeżeli termin ogłoszenia tekstu jednolitego nie jest określony, tekst jednolity sporządza się według stanu prawnego obowiązującego w dniu wydania obwieszczenia o ogłoszeniu tego tekstu.

§ 101. Ogłoszenie tekstu jednolitego następuje w formie obwieszczenia; tekst jednolity jest załącznikiem do tego obwieszczenia.

§ 102. Tytułowi obwieszczenia nadaje się brzmienie: „Obwieszczenie .....(nazwa organu wydającego obwieszczenie) z dnia .... w sprawie ogłoszenia jednolitego tekstu ustawy .... (tytuł ustawy)”. W tytule obwieszczenia nie podaje się daty ustawy, której tekst jednolity się ogłasza, ani nie podaje się oznaczenia dzienników urzędowych, w których została ogłoszona ta ustawa i jej zmiany oraz wcześniejsze teksty jednolite i ich zmiany.

§ 103.1. W obwieszczeniu przytacza się przepis ustawy upoważniający do ogłoszenia tekstu jednolitego i tytuł ustawy, której tekst jednolity jest ogłaszany, a ponadto wymienia się te wszystkie ustawy, które wprowadziły zmiany do pierwotnego tekstu tej ustawy.

2. W obwieszczeniu zamieszcza się także treść tych przepisów zawartych w ustawach zmieniających, których nie zamieszcza się w tekście jednolitym, jako niezmieniających tekstu ustawy, której tekst jednolity jest ogłaszany.

§ 104. Treść obwieszczenia o ogłoszeniu tekstu jednolitego formułuje się według wzoru:

„1. Na podstawie art. 16 ust. 1 (w przypadku gdy obwieszczenie wydaje Marszałek Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej albo art. 16 ust. 3 — jeżeli tekst jednolity ogłasza organ właściwy do wydania aktu normatywnego innego niż ustawa) ustawy z dnia 20 lipca 2000 r. o ogłaszaniu aktów normatywnych i niektórych innych aktów prawnych (Dz. U. Nr 62, poz. 718, z 2001 r. Nr 46, poz. 499 i z 2002 r. Nr 74, poz. 676) ogłasza się w załączniku do niniejszego obwieszczenia jednolity tekst ustawy z dnia ..... o .... (Dz. U. Nr ....., poz. ....., przy czym podaje się tylko oznaczenie dziennika urzędowego, w którym został ogłoszony tekst pierwotny albo ostatni tekst jednolity), z uwzględnieniem zmian wprowadzonych:

- 1) ustawą z dnia .... o .... (Dz. U. Nr ....., poz. ....., przy czym podaje się oznaczenie dzienników urzędowych, w których został ogłoszony tekst pierwotny i wszystkie jego zmiany);
- 2) .....

oraz zmian wynikających z przepisów ogłoszonych przed dniem ..... (podaje się dzień, według stanu, na który sporządzono tekst jednolity).

2. Podany w załączniku do niniejszego obwieszczenia tekst jednolity ustawy nie obejmuje:

- 1) art. ... ustawy z dnia ..... o .... (Dz. U. Nr ....., poz. ....., przy czym podaje się oznaczenie dzien-

ników urzędowych, w których został ogłoszony tekst pierwotny i wszystkie jego zmiany), który stanowi:

- „Art. ....”;
- 2) .....

§ 105. Jeżeli na podstawie przepisu późniejszego można ustalić w sposób niewątpliwy, że przepis wcześniejszy nie obowiązuje, w obwieszczeniu o ogłoszeniu tekstu jednolitego czyni się o tym wzmiankę w brzmieniu: „Podany w załączniku do niniejszego obwieszczenia jednolity tekst ustawy z dnia ..... o ..... nie obejmuje przepisu art. .... tej ustawy jako wygasłego”. W takim przypadku w treści obwieszczenia o ogłoszeniu tekstu jednolitego, o której mowa w § 104, wzmiankę w tej sprawie zamieszcza się jako odrębny kolejny punkt (pkt 3).

§ 106. Tekst jednolity redaguje się według następujących zasad:

- 1) zachowuje się numerację pierwotnego tekstu ustawy i uwzględnia numerację dodaną przez ustawy zmieniające; nie wprowadza się ciągłości numeracji;
- 2) w miejscu przepisu uchylonego wpisuje się oznaczenie uchylonej jednostki redakcyjnej oraz określenie „uchylony”, podając w odnośniku tytuł ustawy uchylającej oraz oznaczenie dzienników urzędowych, w których została ogłoszona ta ustawa i jej zmiany, a także podaje się przepis uchylający i datę jego wejścia w życie;
- 3) przy przepisach, których treść zmieniono, i przy przepisach dodanych podaje się w odnośnikach do tych przepisów tytuł ustawy nowelizującej oraz oznaczenie dzienników urzędowych, w których została ogłoszona ta ustawa i jej zmiany, a także podaje się przepis nowelizujący i datę jego wejścia w życie;
- 4) w przypadku przepisów wielokrotnie zmienianych, w odnośnikach do tych przepisów podaje się w kolejności chronologicznej wszystkie wprowadzone zmiany, zgodnie z zasadami wyrażonymi w pkt 2 i 3.

§ 107. Do tekstu jednolitego nie wprowadza się zmian, które nie zostały wyraźnie sformułowane w ustawie zmieniającej, chyba że zmiany te mają charakter wyłącznie formalny. W takim przypadku wprowadzone zmiany omawia się w odnośnikach do przepisów, w których wprowadzono takie zmiany.

§ 108. W odnośnikach do tekstu jednolitego omawia się również zmiany inne, niż wymienione w § 106 pkt 2—4 i § 107, w tym także zmiany, które nastąpiły w przepisach, do których odsyła ustawa, której tekst jednolity jest ogłaszany.

§ 109. W przypadku gdy ogłasza się drugi lub kolejny tekst jednolity, w odnośnikach do tego tekstu omawia się tylko zmiany wprowadzone po ogłoszeniu ostatniego tekstu jednolitego.

§ 110. Zasady wyrażone w niniejszym dziale stosuje się odpowiednio do tekstów jednolitych aktów normatywnych innych niż ustawa.

DZIAŁ IV

Sprostowanie błędu

§ 111. Sprostowanie błędu może dotyczyć tylko tekstu aktu normatywnego ogłoszonego w dzienniku urzędowym.

§ 112. 1. Obwieszczenie o sprostowaniu błędu zawiera:

- 1) tytuł obwieszczenia, a w nim nazwę organu prostującego błąd oraz datę wydania obwieszczenia i jego przedmiot;
- 2) podstawę prawną sprostowania błędu;
- 3) tytuł aktu normatywnego, w którym prostuje się błąd, a także oznaczenie dziennika urzędowego, w którym został ogłoszony ten akt;
- 4) przepis prawny aktu normatywnego podlegający sprostowaniu;
- 5) przytoczenie błędu, który jest przedmiotem sprostowania;
- 6) fragment tekstu aktu normatywnego w brzmieniu uwzględniającym sprostowanie błędu.

2. Tytułowi obwieszczenia o sprostowaniu błędu nadaje się brzmienie: „Obwieszczenie Prezesa Rady Ministrów (albo nazwa innego organu wydającego obwieszczenie) z dnia ..... o sprostowaniu błędu”.

3. Treść obwieszczenia o sprostowaniu błędu formułuje się według wzoru: „Na podstawie art. 17 ust. 3 (albo art. 17 ust. 4 — gdy obwieszczenie wydaje inny organ niż Prezes Rady Ministrów) ustawy z dnia 20 lipca 2000 r. o ogłaszaniu aktów normatywnych i niektórych innych aktów prawnych (Dz. U. Nr 62, poz. 718, z 2001 r. Nr 46, poz. 499 i z 2002 r. Nr 74, poz. 676) w ..... (tytuł aktu normatywnego, z oznaczeniem dziennika urzędowego, w którym został ogłoszony ten akt) w ..... (oznaczenie jednostki redakcyjnej) zamiast wyrazu „.....” powinien być wyraz „.....”.

4. Jednym obwieszczeniem o sprostowaniu błędów można sprostować więcej niż jeden błąd w tym samym akcie normatywnym, a także błędy w różnych aktach normatywnych.

§ 113. Rozwiązania, o których mowa w § 112, stosuje się odpowiednio do sprostowania błędu w tekście jednolitym aktu normatywnego.

§ 114. Jeżeli po dniu ogłoszenia aktu normatywnego, w którym prostuje się błąd, został ogłoszony tekst jednolity tego aktu, zawierający ten sam błąd, sprostowanie musi odrębnie obejmować również ogłoszony tekst jednolity.

DZIAŁ V

Projekt aktu wykonawczego (rozporządzenia)

§ 115. W rozporządzeniu zamieszcza się tylko przepisy regulujące sprawy przekazane do unormowania w przepisie upoważniającym (upoważnieniu ustawowym).

§ 116. W rozporządzeniu nie zamieszcza się przepisów niezgodnych z ustawą upoważniającą lub z innymi ustawami i ratyfikowanymi umowami międzynarodowymi, chyba że przepis upoważniający wyraźnie na to zezwala.

§ 117. W rozporządzeniu nie zamieszcza się przepisów karnych oraz przepisów odsyłających do przepisów karnych.

§ 118. W rozporządzeniu nie powtarza się przepisów ustawy upoważniającej oraz przepisów innych aktów normatywnych.

§ 119. 1. Na podstawie jednego upoważnienia ustawowego wydaje się jedno rozporządzenie, które wyczerpująco reguluje sprawy przekazane do unormowania w tym upoważnieniu.

2. Jeżeli jedno upoważnienie ustawowe przekazuje do uregulowania różne sprawy, które dają się tematycznie wyodrębnić tak, że ich zakresy są rozłączne, można wydać na podstawie takiego upoważnienia więcej niż jedno rozporządzenie.

§ 120.1. W tytule rozporządzenia w oddzielnych wierszach zamieszcza się:

- 1) oznaczenie rodzaju aktu;
- 2) nazwę organu wydającego rozporządzenie;
- 3) datę rozporządzenia;
- 4) określenie przedmiotu rozporządzenia.

2. Nazwę organu wydającego rozporządzenie podaje się w brzmieniu ustalonym w przepisach o utworzeniu tego organu. W przypadku ministrów ich nazwę podaje się według nazwy ministerstwa, którym kierują, utworzonego na podstawie art. 39 ust. 1 ustawy z dnia 8 sierpnia 1996 r. o Radzie Ministrów (Dz. U. z 1999 r. Nr 82, poz. 929, z 2000 r. Nr 120, poz. 1268 oraz z 2001 r. Nr 102, poz. 1116 i Nr 154, poz. 1799 i 1800), z wyjątkiem Ministra Obrony Narodowej i Ministra Sprawiedliwości, których wskazuje się ich nazwami własnymi.

3. Jako datę rozporządzenia podaje się dzień określony kalendarzowo, w którym zostało ono podpisane przez organ wydający to rozporządzenie. Jeżeli rozporządzenie jest wydawane wspólnie albo w porozumieniu z innym organem, za datę rozporządzenia przyjmuje się datę jego podpisania przez organ współuczestniczący w wydaniu tego rozporządzenia; organ współuczestniczący w wydaniu rozporządzenia podpisuje je w drugiej kolejności.

4. Oznaczenie rodzaju aktu oraz nazwę organu wydającego rozporządzenie pisze się wielkimi literami.

5. Określenie przedmiotu rozporządzenia powinno być sformułowane możliwie najzwięźlej; nie powtarza się w nim dosłownie wskazanego w upoważnieniu ustawowym zakresu spraw przekazanych do uregulowania w rozporządzeniu ani wytycznych dotyczących jego treści, chyba że zakres spraw został zwięźle wskazany w upoważnieniu ustawowym.

6. Określenie przedmiotu rozporządzenia rozpoczyna się od wyrazów „w sprawie .....”.

§ 121. 1. Tekst rozporządzenia rozpoczyna się od przytoczenia przepisu ustawy zawierającego upoważnienie ustawowe, jako podstawy prawnej wydania rozporządzenia.

2. Jeżeli upoważnienie ustawowe jest wyrażone w kilku przepisach, jako podstawę prawną wydania rozporządzenia przytacza się przepis, który wskazuje organ upoważniony do jego wydania oraz określa zakres spraw przekazanych do uregulowania w rozporządzeniu.

3. Podstawę prawną wydania rozporządzenia wyraża się zwrotem: „Na podstawie art. ... ustawy ..... (tytuł ustawy z oznaczeniem dziennika urzędowego, w którym została ogłoszona ta ustawa i jej zmiany albo ostatni tekst jednolity i jego zmiany ogłoszone do dnia wydania rozporządzenia) zarządza się, co następuje: .....”.

§ 122. 1. Jeżeli w upoważnieniu ustawowym jako organ właściwy do wydania rozporządzenia wskazano ministra określonego nazwą działu administracji rządowej, w odnośniku do podstawy prawnej wydania tego rozporządzenia wymienia się przepis prawny, mocą którego minister wydający to rozporządzenie kieruje działem administracji rządowej wskazanym w upoważnieniu ustawowym.

2. Jeżeli właściwość organu wskazanego w upoważnieniu ustawowym jako organ właściwy do wydania rozporządzenia przejął inny organ albo jeżeli organ wskazany w upoważnieniu ustawowym przestał istnieć, a jego kompetencje przejął inny organ, w odnośniku do podstawy prawnej wydania tego rozporządzenia wymienia się przepis prawny przekazujący kompetencje organu wskazanego w przepisie upoważniającym organowi wydającemu rozporządzenie.

§ 123. Tytuł ustawy, w której jest zamieszczony przepis upoważniający, wraz z oznaczeniem dziennika urzędowego, w którym została ogłoszona ta ustawa i jej zmiany albo ostatni tekst jednolity i jego zmiany, przytacza się tylko w podstawie prawnej rozporządzenia, a w treści rozporządzenia ustawę tę powołuje się skrótowo, przytaczając tylko jej tytuł.

§ 124. 1. Podstawową jednostką redakcyjną i systematyczną rozporządzenia jest paragraf.

2. Paragrafy można dzielić na ustępy, ustępy na punkty, punkty na litery, a litery na tiret.

§ 125. W przepisach ogólnych rozporządzenia:

- 1) określa się jego przedmiot, w szczególności wtedy, gdy tytuł rozporządzenia jest zwięzły i nie zawiera szczegółowej informacji o wszystkich sprawach regulowanych w rozporządzeniu, rozpoczynając przepis od wyrazów: „Rozporządzenie określa .....”;
- 2) zamieszcza się postanowienia o stosowanych w rozporządzeniu definicjach i skrótach.

§ 126. 1. W rozporządzeniu zamieszcza się przepis uchylający inne rozporządzenie tylko w przypadku, gdy ma ono uchylić:

- 1) rozporządzenie wcześniejsze, które zostało wydane na podstawie tego samego, nadal obowiązującego przepisu upoważniającego, przez:

- a) ten sam organ, który wydaje rozporządzenie uchylające,
- b) organ, którego właściwość przejął organ wydający rozporządzenie uchylające;

2) rozporządzenie wydane na podstawie nieobowiązującego przepisu upoważniającego, ale pozostawione czasowo w mocy przez nową ustawę, chyba że nowa ustawa przestała obowiązywać.

2. W przypadku, o którym mowa w ust. 1 pkt 2, zachowanego w mocy rozporządzenia nie uchyla się, jeżeli upłynął termin, do którego nowa ustawa zachowała jego moc obowiązującą. W takiej sytuacji w nowym rozporządzeniu zamieszcza się odnośnik informujący o rozporządzeniu, które przestało obowiązywać z mocy samego prawa, a którego treść wiąże się z treścią nowego rozporządzenia. W odnośniku tym podaje się również datę utraty mocy obowiązującej wymienionego rozporządzenia oraz wskazuje przepis prawny, z mocy którego przestało ono obowiązywać.

§ 127. Rozporządzenie powinno wchodzić w życie w dniu wejścia w życie ustawy, na podstawie której jest ono wydawane.

§ 128. 1. Rozporządzenie można wydać po dniu ogłoszenia ustawy, w której jest zamieszczony przepis upoważniający do jego wydania, a przed dniem wejścia w życie tej ustawy.

2. W przypadku, o którym mowa w ust. 1, termin wejścia w życie rozporządzenia wyznacza się na dzień nie wcześniejszy niż dzień wejścia w życie ustawy upoważniającej do wydania tego rozporządzenia.

§ 129. 1. Rozporządzenie można zmieniać rozporządzeniem późniejszym, wydanym na podstawie tego samego, nadal obowiązującego przepisu upoważniającego, przez organ, który wydał rozporządzenie zmieniane, albo przez organ, który przejął właściwość organu, który wydał rozporządzenie zmieniane.

2. W tytule rozporządzenia zmieniającego określenie przedmiotu rozporządzenia rozpoczyna się od zwrotu: „zmieniające rozporządzenie w sprawie .....”, pomijając nazwę organu, który wydał rozporządzenie zmieniane, i datę wydania tego rozporządzenia, a także oznaczenie dzienników urzędowych, w których zostało ogłoszone rozporządzenie zmieniane i jego zmiany albo ostatni tekst jednolity i jego zmiany.

§ 130. 1. Na oryginalnym egzemplarzu rozporządzenia zamieszcza się podpis organu wydającego to rozporządzenie.

2. Jeżeli upoważnione do wydania rozporządzenia są co najmniej dwa organy, na oryginalnym egzemplarzu rozporządzenia zamieszcza się podpis każdego z tych organów.

3. Jeżeli rozporządzenie jest wydawane w porozumieniu z innym organem, na oryginalnym egzemplarzu rozporządzenia zamieszcza się podpis organu wydającego rozporządzenie oraz podpis organu, w porozumieniu z którym jest ono wydawane. Podpisu organu, w porozumieniu z którym rozporządzenie jest wydawane, nie zamieszcza się w tekście rozporządzenia ogłaszanym w dzienniku urzędowym.

4. W przypadku innych form współuczestniczenia w wydawaniu rozporządzenia, niż wymienione w ust. 2 i 3, na oryginalnym egzemplarzu rozporządzenia zamieszcza się tylko podpis organu, który wydaje to rozporządzenie.

§ 131. 1. Do projektu rozporządzenia dołącza się uzasadnienie.

2. Uzasadnienie projektu rozporządzenia sporządza się według zasad określonych w odrębnych przepisach.

§ 132. Do projektu rozporządzenia stosuje się odpowiednio zasady wyrażone w dziale I rozdziały 2—7 i w dziale II, o ile zasady zawarte w niniejszym dziale nie stanowią inaczej.

DZIAŁ VI

Projekty aktów normatywnych o charakterze wewnętrznym (uchwał i zarządzeń)

§ 133. Uchwały Rady Ministrów są wydawane na podstawie Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej lub ustawy, a uchwały innych organów oraz zarządzenia — na podstawie ustawy.

§ 134. Podstawą wydania uchwały i zarządzenia jest przepis prawny, który:

- 1) upoważnia dany organ do uregulowania określonego zakresu spraw;
- 2) wyznacza zadania lub kompetencje danego organu.

§ 135. W uchwale i zarządzeniu zamieszcza się przepisy prawne regulujące wyłącznie sprawy z zakresu przekazanego w przepisie, o którym mowa w § 134 pkt 1, oraz sprawy należące do zadań lub kompetencji organu, o których mowa w § 134 pkt 2.

§ 136. W uchwale i zarządzeniu nie zamieszcza się przepisów prawnych niezgodnych z ustawą, na podstawie której są one wydawane, oraz innymi ustawami i ratyfikowanymi umowami międzynarodowymi, a także przepisów prawnych niezgodnych z rozporządzeniami.

§ 137. W uchwale i zarządzeniu nie powtarza się przepisów ustaw, ratyfikowanych umów międzynarodowych i rozporządzeń.

§ 138. 1. Uchwała i zarządzenie mogą być wydane na podstawie kilku przepisów prawnych, o których mowa w § 134.

2. Na podstawie jednego przepisu prawnego, o którym mowa w § 134, można wydać więcej niż jedną uchwałę albo więcej niż jedno zarządzenie.

§ 139. Tekst uchwały i zarządzenia rozpoczyna się od wskazania przepisu prawnego, na podstawie którego uchwała albo zarządzenie są wydawane.

§ 140. Akty normatywne o charakterze wewnętrznym określa się wyłącznie nazwą „uchwała” albo „zarządzenie”.

§ 141. Do projektów uchwał i zarządzeń stosuje się odpowiednio zasady wyrażone w dziale V, z wyjątkiem § 132, w dziale II oraz w dziale I rozdziały 2—7, o ile zasady zawarte w niniejszym dziale nie stanowią inaczej.

DZIAŁ VII

Projekty aktów prawa miejscowego

§ 142. 1. Akty prawa miejscowego są stanowione przez wojewodę i organy administracji niezespolonej na podstawie przepisów upoważniających zamieszczonych w ustawie dotyczącej administracji rządowej w województwie albo w innych ustawach.

2. Akty prawa miejscowego są stanowione przez sejmik województwa, radę lub zarząd powiatu oraz radę lub zarząd gminy na podstawie przepisów upoważniających zamieszczonych w ustawach dotyczących odpowiednich samorządów terytorialnych albo w innych ustawach.

3. Rodzaje aktów prawa miejscowego określają ustawy, o których mowa w ust. 1 i 2.

§ 143. Do aktów prawa miejscowego stosuje się odpowiednio zasady wyrażone w dziale VI, z wyjątkiem § 141, w dziale V, z wyjątkiem § 132, w dziale II oraz w dziale I rozdziały 2—7, a do przepisów porządkowych — również w dziale I rozdział 9, chyba że odrębne przepisy stanowią inaczej.

DZIAŁ VIII

Typowe środki techniki prawodawczej

§ 144. 1. Jeżeli norma ma być adresowana do każdej osoby fizycznej, adresata tej normy wskazuje się wyrazem „kto”.

2. Jeżeli zakres adresatów normy ma być węższy niż wskazany w ust. 1, wyznacza się go przez użycie odpowiedniego określenia rodzajowego.

3. W przypadkach, o których mowa w ust. 1 i 2, określenia adresata normy nie poprzedza się wyrazem „każdy”.

4. Jeżeli norma ma być adresowana do podmiotów innych niż osoby fizyczne, adresata tej normy można wskazać nazwą rodzajową albo własną.

§ 145. 1. Jeżeli norma ma znajdować zastosowanie we wszystkich okolicznościach, w przepisie prawnym nie określa się okoliczności jej zastosowania.

2. Jeżeli norma ma znajdować zastosowanie tylko w określonych okolicznościach, okoliczności te jednoznacznie i wyczerpująco wskazuje się w przepisie prawnym przez rodzajowe ich określenie.

§ 146. 1. W ustawie lub innym akcie normatywnym formuluje się definicję danego określenia, jeżeli:

- 1) dane określenie jest wieloznaczne;
- 2) dane określenie jest nieostre, a jest pożądane ograniczenie jego nieostrości;
- 3) znaczenie danego określenia nie jest powszechnie zrozumiałe;

4) ze względu na dziedzinę regulowanych spraw istnieje potrzeba ustalenia nowego znaczenia danego określenia.

2. Jeżeli określenie wieloznaczne występuje tylko w jednym przepisie prawnym, jego definicję formułuje się tylko w przypadku, gdy wieloznaczności nie eliminuje zamieszczenie go w odpowiednim kontekście językowym.

§ 147. 1. Jeżeli w ustawie lub innym akcie normatywnym ustalono znaczenie danego określenia w drodze definicji, w obrębie tego aktu nie wolno posługiwać się tym określeniem w innym znaczeniu.

2. Jeżeli zachodzi konieczność odstąpienia od zasady wyrażonej w ust. 1, wyraźnie podaje się inne znaczenie danego określenia i ustala się jego zakres odniesienia.

§ 148. Jeżeli w ustawie zachodzi wyjątkowo potrzeba odstąpienia od znaczenia danego określenia ustalonego w ustawie określanej jako „kodeks” lub „prawo” lub innej ustawie podstawowej dla danej dziedziny spraw, wyraźnie podaje się inne znaczenie tego określenia i zakres jego odniesienia, używając zwrotu: „w rozumieniu niniejszej ustawy określenie .... oznacza ....” albo zwrotu: „ilekroć w niniejszej ustawie jest mowa o .... należy przez to rozumieć ...”.

§ 149. W akcie normatywnym niższym rangą niż ustawa bez upoważnienia ustawowego nie formułuje się definicji ustalających znaczenia określeń ustawowych; w szczególności w akcie wykonawczym nie formułuje się definicji, które ustalałyby znaczenia określeń zawartych w ustawie upoważniającej.

§ 150. 1. Jeżeli dane określenie ma być używane w jednym znaczeniu w obrębie całej ustawy lub innego aktu normatywnego albo całej jednostki systematyzacyjnej danego aktu, jego definicję zamieszcza się odpowiednio w przepisach ogólnych tego aktu albo w przepisach ogólnych danej jednostki systematyzacyjnej.

2. Jeżeli dane określenie ma być używane w ustalonym znaczeniu tylko w obrębie zespołu przepisów, jego definicję zamieszcza się w bezpośrednim sąsiedztwie tych przepisów.

3. Jeżeli ustawa zawiera wiele wielokrotnie powtarzających się określeń wymagających zdefiniowania, ich definicje można zamieścić w wydzielonym fragmencie przepisów ogólnych ustawy, oznaczając ten fragment nazwą „Objaśnienia określeń ustawowych”.

§ 151. 1. Definicję formułuje się tak, aby wskazywała w sposób niebudzący wątpliwości, że odnosi się do znaczenia określeń, w szczególności nadaje się jej postać: „Określenie „a” oznacza przedmioty b.” albo „Określenie „a” znaczy tyle co wyrażenie „b”.”.

2. Jeżeli względy stylistyczne przemawiają za inną formą definicji, używa się zwrotu łączącego „jest to”.

§ 152. Zwrotów charakterystycznych dla definicji, w szczególności zwrotu „jest równoznaczne z ....”, nie używa się w znaczeniu niedefinitywnym.

§ 153. 1. Definicję zakresową (wyliczającą elementy składowe zakresu) formułuje się w jednym przepisie prawnym i obejmuje się nią cały zakres definiowanego pojęcia.

2. Jeżeli wylczenie wszystkich elementów zakresu definiowanego pojęcia w jednym przepisie prawnym nie jest możliwe, w definicji wyraźnie zaznacza się, że tekst tej samej lub innej ustawy zawiera nadto elementy uzupełniające tę definicję, w szczególności przez użycie zwrotu: „.....i inne wskazane w przepisach .....”.

3. Jeżeli nie jest możliwe sformułowanie definicji, o której mowa w ust. 1 lub 2, można objaśnić znaczenie danego określenia przez przykładowe wylczenie jego zakresu, wyraźnie wskazując przykładowy charakter wylczenia przez posłużenie się zwrotami: „w szczególności” albo „zwłaszcza”.

§ 154. 1. Dla oznaczenia określenia złożonego, składającego się z więcej niż jednego wyrazu, które wielokrotnie powtarza się w tekście aktu normatywnego, można wprowadzić jego skrót.

2. Skrót wprowadza się w przepisach ogólnych aktu normatywnego lub jego jednostki systematyzacyjnej albo w tym przepisie tego aktu, w którym po raz pierwszy zostało użyte skracane określenie złożone.

3. Skracane określenie złożone przytacza się w tekście aktu normatywnego po raz pierwszy w pełnym brzmieniu, a skrót formułuje się w postaci „.....(określenie złożone w pełnym brzmieniu), zwane dalej .....” („skrót”). Skrót może składać się z pierwszych liter skracanego określenia złożonego, napisanych wielkimi lub małymi literami, z jednego spośród wyrazów wchodzących w skład określenia złożonego albo z wyrazu niewchodzącego w skład tego określenia.

4. Skrótu nie wprowadza się w tym samym przepisie, w którym formułuje się definicję.

§ 155. 1. Jeżeli zachodzi potrzeba zapewnienia elastyczności tekstu aktu normatywnego, można posłużyć się określeniami nieostrymi, klauzulami generalnymi albo wyznaczyć nieprzekraczalne dolne lub górne granice swobody rozstrzygnięcia.

2. Nieprzekraczalne granice swobody rozstrzygnięcia formułuje się w jednym przepisie prawnym dla wszystkich przypadków danego rodzaju, zamieszczając go w przepisach ogólnych aktu normatywnego.

3. Jeżeli dolna granica swobody rozstrzygnięcia ma być wyższa lub górna granica ma być niższa od wyznaczonej w przepisie ogólnym, wskazuje się to wyraźnie w przepisie prawnym odnoszącym się do danego przypadku.

4. Postanowienia obniżające górną granicę swobody rozstrzygnięcia wyraża się przez konsekwentne posługiwanie się zwrotami: „..... nieprzekraczające...” albo „..... nie więcej niż...”, a postanowieniom podwyższającym dolną granicę swobody rozstrzygnięcia nadaje się postać: „..... nie niższej niż ...” albo „nie mniej niż ...”.

§ 156. 1. Jeżeli zachodzi potrzeba osiągnięcia skrótości tekstu lub zapewnienia spójności regulowanych instytucji prawnych, w akcie normatywnym można posłużyć się odesłaniami.

2. Jeżeli odesłanie stosuje się tylko ze względu na potrzebę osiągnięcia skrótości tekstu, w przepisie odsyłającym jednoznacznie wskazuje się przepis lub przepisy prawne, do których się odsyła.

3. Jeżeli odesłanie służy przede wszystkim zapewnieniu spójności regulowanych w tym akcie instytucji prawnych, w przepisie odsyłającym wskazuje się zakres spraw, dla których następuje odesłanie, oraz jednoznacznie wskazuje się przepis lub przepisy prawne, do których się odsyła.

4. Jeżeli daną instytucję prawną reguluje się całościowo, a wyczerpujące wymienienie przepisów prawnych, do których się odsyła, nie jest możliwe, można wyjątkowo odesłać do przepisów określonych przedmiotowo, o ile przepisy te dadzą się w sposób niewątpliwy wydzielić spośród innych; przepis odsyłający formuluje się w postaci: „Do ..... (określenie instytucji) stosuje się odpowiednio przepisy o ..... (przedmiotowe określenie przepisów).”.

§ 157. Nie odsyła się do przepisów, które już zawierają odesłania.

§ 158. 1. Jeżeli w akcie normatywnym odsyła się kilkakrotnie do innego aktu normatywnego, który:

- 1) nie był nowelizowany — przy pierwszym odesłaniu przytacza się tytuł tego aktu w całości wraz z oznaczeniem numeru i pozycji oraz — w razie potrzeby — rocznika dziennika urzędowego, w którym ten akt ogłoszono, a przy kolejnych odesłaniach przytacza się tylko rodzaj aktu oraz jego datę i przedmiot, bez oznaczenia rocznika, numeru i pozycji dziennika urzędowego;
- 2) był nowelizowany i został ogłoszony jego tekst jednolity — przy pierwszym odesłaniu przytacza się aktualny tytuł tego aktu w całości wraz z oznaczeniem rocznika, numeru i pozycji dziennika urzędowego, w którym ogłoszono tekst jednolity, a przy kolejnych odesłaniach przytacza się tylko rodzaj aktu oraz jego datę i przedmiot, bez oznaczenia rocznika, numeru i pozycji dziennika urzędowego;
- 3) był nowelizowany i nie został ogłoszony jego tekst jednolity — przy pierwszym odesłaniu przytacza się aktualny tytuł tego aktu w całości wraz z oznaczeniem numeru i pozycji oraz — w razie potrzeby — rocznika dziennika urzędowego, w którym ogłoszono zarówno pierwotny tekst tego aktu, jak i wszystkie akty zmieniające ten akt, a przy kolejnych odesłaniach przytacza się tylko rodzaj aktu oraz jego datę i przedmiot, bez oznaczenia rocznika, numeru i pozycji dzienników urzędowych, w których ogłoszono tekst pierwotny i jego kolejne zmiany.

2. Jeżeli przepis zmieniający, do którego się odsyła, został uchylony w okresie jego *vacatio legis*, przytacza się również oznaczenie numeru i pozycji oraz — w razie potrzeby — rocznika dziennika urzędowego, w którym ogłoszono przepis zmieniający i przepis, który go uchylił.

3. Jeżeli po ogłoszeniu tekstu jednolitego aktu normatywnego, do którego się odsyła, nastąpiły kolejne zmiany tego aktu, przytaczając oznaczenie rocznika,

numeru i pozycji dziennika urzędowego, w którym ogłoszono tekst jednolity, podaje się również rocznik, numer i pozycje dzienników urzędowych, w których ogłoszono kolejne zmiany tego tekstu.

4. Jeżeli Trybunał Konstytucyjny wydał orzeczenie stwierdzające niezgodność aktu normatywnego, do którego się odsyła, albo poszczególnych jego przepisów, do których następuje odesłanie, z Konstytucją Rzeczypospolitej Polskiej, umową międzynarodową ratyfikowaną za zgodą wyrażoną w ustawie lub ustawą, przy przytaczaniu numeru i pozycji oraz — w razie potrzeby — rocznika dzienników urzędowych, w których ogłoszono dany akt i jego kolejne zmiany, podaje się również numer i pozycję oraz — w razie potrzeby — rocznik dziennika urzędowego, w którym ogłoszono to orzeczenie; nie przytacza się roczników, numerów i pozycji dzienników urzędowych, w których ogłoszono orzeczenia Trybunału Konstytucyjnego uznające, że akt normatywny, do którego następuje odesłanie, jest zgodny albo nie jest niezgodny z Konstytucją Rzeczypospolitej Polskiej, umową międzynarodową ratyfikowaną za zgodą wyrażoną w ustawie lub ustawą, oraz orzeczenia o umorzeniu postępowania albo o pozostawieniu wniosku właściwego organu bez rozpoznania.

5. W przypadkach, o których mowa w ust. 1 pkt 3 oraz w ust. 3 i 4, jeżeli ilość zmian aktu normatywnego, do którego następuje odesłanie, jest znaczna, przy pierwszym odesłaniu do tego aktu można nie wymienić roczników, numerów i pozycji dzienników urzędowych, w których ogłoszono te zmiany, a poprzestać jedynie na podaniu numeru i pozycji oraz — w razie potrzeby — rocznika dziennika urzędowego, w którym ogłoszono pierwotny tekst tego aktu albo jego ostatni tekst jednolity z dopiskiem „z późn. zm.”

6. W przypadku, o którym mowa w ust. 5, wszystkie kolejne zmiany pierwotnego tekstu danego aktu normatywnego albo jego ostatniego tekstu jednolitego wymienia się w odnośniku, podając odpowiednie roczniki, numery i pozycje dzienników urzędowych.

7. Roczniki, numery i pozycje dzienników urzędowych wymienia się w postaci: „((skrót nazwy dziennika urzędowego) z ... r. Nr ..., poz. ... i Nr ..., poz. ..., z ... r. Nr ..., poz. ... oraz z ... r. Nr ..., poz. ...)”.

§ 159. Odesłania, o których mowa w § 156 — 158, są odesłaniami do obowiązujących przepisów prawnych w brzmieniu, jakie będą one miały każdorazowo w czasie obowiązywania przepisu odsyłającego (odesłanie dynamiczne).

§ 160. Jeżeli wyjątkowo przepis prawny ma odsyłać do innych przepisów jedynie w ich określonej wersji (odesłanie statyczne), zaznacza się to w przepisie odsyłającym przez nadanie mu brzmienia: „Do ..... stosuje się przepisy art. ... ustawy ..... (tytuł ustawy)” oraz dodanie w nawiasie „w brzmieniu z dnia ....”, podając poza datą wejścia w życie przepisów, do których się odsyła, także oznaczenie dziennika urzędowego, w którym zostały ogłoszone te przepisy.

§ 161. 1. Zasady przytaczania tytułów aktów normatywnych, wraz z oznaczeniem roczników, numerów i pozycji dzienników urzędowych, w których zostały

one ogłoszone, wyrażone w § 158, stosuje się również w przepisach przejściowych oraz w przepisach zmieniających i uchylających przy powoływaniu zmieniających albo uchylanych aktów normatywnych, a także w podstawach prawnych aktów normatywnych innych niż ustawa.

2. Podając oznaczenia roczników, numerów i pozycji dzienników urzędowych, w których zostały ogłoszone kolejne zmiany zmienianego albo uchylanego aktu normatywnego lub jego teksty jednolite, podaje się roczniki, numery i pozycje dzienników urzędowych, które ukazały się do dnia wydania aktu zmieniającego albo uchylającego.

3. Zasadę wyrażoną w ust. 2 stosuje się odpowiednio do podstaw prawnych aktów normatywnych innych niż ustawa.

§ 162. 1. Przy oznaczaniu dzienników urzędowych stosuje się skróty nazw tych dzienników.

2. Nazwy dzienników urzędowych oznacza się skrótami:

- 1) Dziennik Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej — skrótem „Dz. U.”;
- 2) Dziennik Urzędowy Rzeczypospolitej Polskiej „Monitor Polski” — skrótem „M.P.”;
- 3) Dziennik Urzędowy Rzeczypospolitej Polskiej „Monitor Polski B” — skrótem „M.P. B”;
- 4) Monitor Sądowy i Gospodarczy — skrótem „M.S.G.”;
- 5) dziennik urzędowy ministra kierującego działem administracji rządowej — skrótem „Dz. Urz. Min. ... (pierwsza sylaba nazwy własnej ministra, zakoń-

czona ostatnią spółgłoską tej sylaby lub pierwszą spółgłoską następczej sylaby, z kropką) ...”;

- 6) wspólny dziennik urzędowy dwóch lub więcej ministrów kierujących działami administracji rządowej — skrótem „Dz. Urz. Min. ... (jak w pkt 5)... i Min. ... (jak w pkt 5)...”;
- 7) dziennik urzędowy urzędu centralnego — skrótem „Dz. Urz. ... (skróć nazwy własnej urzędu, utworzony z pierwszych liter wyrazów wchodzących w skład nazwy urzędu pisanych wielkimi literami bez kropek, a jeżeli nazwa jest dwuwyzrazowa — skróć np. „Urz.” lub „Kom.” i pierwsza sylaba drugiego wyrazu nazwy, zakończona ostatnią spółgłoską tej sylaby lub pierwszą spółgłoską następczej sylaby, z kropką) ...”;
- 8) wspólny dziennik urzędowy dwóch lub więcej urzędów centralnych — skrótem „Dz. Urz. ... (jak w pkt 7) ... i ... (jak w pkt 7) ...”;
- 9) wspólny dziennik urzędowy ministra kierującego działem administracji rządowej i urzędu centralnego nadzorowanego przez tego ministra — skrótem „Dz. Urz. Min. ... (jak w pkt 5) ... i ... (jak w pkt 7) ...”;
- 10) wojewódzki dziennik urzędowy — skrótem „Dz. Urz. Woj. ... (urzędowa nazwa województwa w pełnym brzmieniu lub według reguły, o której mowa w pkt 5)...”.

§ 163. 1. Odnośnik do przepisu oznacza się cyfrą arabską z nawiasem z prawej strony i umieszcza się z prawej strony, powyżej wyrażenia, do którego się odnosi.

2. Odnośnika do przepisu nie nowelizuje się; w razie potrzeby wprowadza się kolejny odnośnik.